

ВОЛОНТЕРСЬКІЙ РУХ В УКРАЇНІ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Волонтерський рух в Україні гучно заявив про себе починаючи з 2014 року, коли у відповідності до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» на території Луганської і Донецької областей було розпочато антитерористичну операцію. Можна сказати, що з цього часу він став невід'ємною складовою громадянського суспільства і одним з активних елементів системи національної безпеки. Агресія Росії проти України стала тригером мобілізації національного духу опору, який по-справжньому проявився у різноманітних структурах волонтерів. Від самого початку бойових дій [лютий 2022 р.]. волонтери забезпечують різноманітну підтримку Збройних сил України (ЗСУ), організовують гуманітарну допомогу для постраждалого від війни населення та беруть активно участь в психологічній підтримці й забезпечені безпеки найбільш уразливих верств населення. Особливістю вітчизняного волонтерського руху є його швидка адаптація до викликів війни та висока здатність до мобілізації необхідних ресурсів. Участь громадян у волонтерських ініціативах підкреслює глибокий рівень солідарності в суспільстві та готовність брати на себе відповідальність за безпеку країни.

Актуальність теми визначається необхідністю оцінки внеску волонтерського руху у стан національної стійкості та визначенні його перспектив в умовах сучасних викликів, серед яких домінант-чинниками є воєнна загроза і безпека особистості.

У громадянському просторі волонтерський рух в країні заявив про себе починаючи з 2000-х. Проте, його справжній активізації сприяли дві події. Це - Революція Гідності 2013 року й антитерористична операція на території Луганської і Донецької областей. Ця перша хвиля волонтерської діяльності включала підтримку добровольчих батальйонів, забезпечення ЗСУ, допомогу переселенцям та мешканцям територій антитерористичних заходів.

Волонтерський рух став відповіддю на недостатність державних ресурсів у забезпеченні базових потреб армії й місцевих громад, які опинилися у край скрутному стані під час соціально-політичної кризи [1].

Вторгнення Росії [24 лютого 2022 року] в Україну сприяло другій хвилі волонтерської діяльності. Уроки, отримані в період 2014–2016 років, дозволили волонтерам швидко організувати допомогу, яка охоплювала як забезпечення підрозділів ЗСУ, так і гуманітарні ініціативи. Волонтери почали діяти систематично й на всіх рівнях – від місцевих громад до загальнонаціональних масштабів. Інтеграція досвіду попередніх років із сучасними технологіями та міжнародною підтримкою сприяли новій якості волонтерства в країні [3].

Особливістю українського волонтерства стало й його формування під впливом екзистенційної загрози для держави. Український досвід унікальний тим, що його масштабність і вплив виходять за межі національного контексту, створюючи модель самоорганізації громадянського суспільства, яка може слугувати прикладом для інших країн.

Волонтерські організації в Україні здійснюють масштабну діяльність, спрямовану на забезпечення потреб армії та цивільного населення в умовах війни. Одним із ключових напрямів є підтримка ЗСУ, що включає постачання техніки, амуніції, елементів індивідуальної медичної допомоги, бронежилетів, тепловізорів, дронів та іншого обладнання. Волонтери також беруть участь у ремонті та модернізації техніки, доставці пального та організації логістичних маршрутів для забезпечення фронту [2].

Гуманітарна допомога є другим важливим аспектом роботи волонтерів. Вона охоплює забезпечення внутрішньо переміщених осіб житлом, одягом, продуктами харчування, медикаментами та засобами гігієни. Волонтери координують роботу центрів допомоги, організують евакуацію цивільного населення із зон бойових дій, займаються облаштуванням тимчасових притулків для переселенців та надають підтримку людям, які залишилися у прифронтових територіях.

Особливе місце посідає психологічна допомога, спрямована на підтримку дітей, підлітків, родин військових і постраждалих громадян. Фахівці-волонтери проводять реабілітаційні програми, консультування та тренінги з емоційної стійкості. Значну

роль відіграє юридична підтримка, яка включає допомогу у вирішенні питань, пов'язаних із соціальними виплатами, оформленням статусу переселенців, захистом прав постраждалих та сприянням у пошуку зниклих безвісти [2].

Законодавчі зміни, прийняті під час війни, відкрили нові можливості для волонтерської діяльності, зокрема спрощення реєстрації благодійних організацій, зменшення податкового навантаження та впровадження прозорих механізмів звітності. Це забезпечило ширше залучення до волонтерства та підвищило рівень довіри до діяльності волонтерських організацій. Усі ці напрями діяльності роблять волонтерський рух важливим елементом стійкості суспільства в умовах війни [5].

Український волонтерський рух став невід'ємною частиною національної безпеки, формуючи унікальну синергію між громадянським суспільством і державними структурами. З початком війни взаємодія волонтерів з урядовими органами стала більш системною й прозорою. Волонтери долучаються до розподілу гуманітарної допомоги, забезпечення ЗСУ, необхідним обладнанням, транспортуванням та логістикою. Організації співпрацюють з державними установами для вирішення ключових питань, зокрема щодо евакуації населення, підтримки шпиталів і відновлення інфраструктури.

На рівні законодавства було запроваджено низку змін, які сприяють розвитку волонтерства. Закони «Про волонтерську діяльність» [5] і «Про внесення змін до Податкового кодексу України» [4] створили умови для більш ефективнішої роботи волонтерів, зокрема звільнення від податкового навантаження, спрощення процедур реєстрації та забезпечення прозорості фінансових потоків. Крім того, держава активно впроваджує цифрові рішення, такі як Волонтерська платформа, що стала ключовим інструментом координації між волонтерами, організаціями та громадянами.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що волонтерський рух в Україні став ключовим елементом національної стійкості в умовах воєнних дій. Його масштаб і вплив суттєво зросли у порівнянні з попередніми періодами. Держава активно підтримує волонтерські ініціативи через розробку й впровадження законодавчих ініціатив, які створюють сприятливі умови для

розвитку волонтерства, полегшують доступ до ресурсів і сприяють інтеграції волонтерських структур у загальнодержавну систему національної стійкості.

Унікальність українського волонтерства полягає в його масштабності, гнучкості та здатності оперативно реагувати на виклики. Завдяки об'єднанню зусиль громадян, бізнесу та держави волонтерський рух демонструє високий рівень самоорганізації та ефективності. Така спільна робота різних прошарків суспільства стає важливим фактором згуртованості і віри у відновлення держави в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Говоруха Н.О. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: Педагогіка. 2019. № 3–4 (66–67). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/925989.pdf> (дата звернення: 03.12.2024).
2. Малик О.В. Волонтерський рух – як діяти в межах закону. URL: <https://www.malyk.com.ua/news/publication/volonterstvo-v-ukraini> (дата звернення: 03.12.2024).
3. Мацкевич Л.П., Штих П.М. Волонтерство. Реферативний огляд (2004– 2022 рр.). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5963> (дата звернення: 03.12.2024).
4. Податковий кодекс України. 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.12.2024).
5. Про волонтерську діяльність : Закон України 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 03.12.2024).